



Doorrekening wijzigingen socialezekerheids- en belastingstelsel PvdA

Op verzoek van de PvdA heeft het Centraal Planbureau een doorrekening gemaakt van de budgettaire, inkomens- en arbeidsaanbodeffecten van verschillende wijzigingen in het belasting- en socialezekerheidsstelsel.

In de plannen van de PvdA komt onder andere de zorgtoeslag te vervallen en worden de zorgpremies en het eigen risico gehalveerd. Het minimumloon wordt verhoogd en de arbeidskorting wordt omgevormd in een werknemers- en zelfstandigenvoordeel, die verder worden verhoogd.

CPB Notitie

Patrick Koot, Maurits van Kempen,
Anniek Trommelen, Eugene Verkade

november 2020

1 Inleiding

Het CPB heeft op verzoek van de Partij van de Arbeid (PvdA) een doorrekening gemaakt van de budgettaire gevolgen en inkomens- en werkgelegenheidseffecten van verschillende wijzigingen in de sociale zekerheid en fiscaliteit. In deze notitie berekenen we de ex-ante¹ effecten van de wijzigingen en de effecten op structurele werkgelegenheid. Verschillende ex post economische effecten van de wijziging op het EMU-saldo en op inkomens kwantificeren we niet. Aangezien de ex-post effecten fors kunnen zijn, bespreken we deze effecten waar mogelijk kwalitatief.

De berekening is gebaseerd op de parameters in het socialezekerheids- en fiscale stelsel in 2025. Enkele maatregelen in de fiscale sfeer zijn dermate groot dat invoering van het beleidspakket waarschijnlijk niet voor 2025 mogelijk is. Door de berekening te baseren op het stelsel in 2025 wordt bovendien de budgettaire impact in hetzelfde jaar berekend als bij de doorrekening van verkiezingsprogramma's (*Keuzes in Kaart 2022-2025*).

De PvdA voert verschillende wijzigingen door in het toeslagenstelsel. In de plannen van de PvdA vervalt de zorgtoeslag en worden de zorgpremies en het eigen risico verlaagd. Kinderopvang wordt een gratis voorziening voor werkenden en niet-werkenden, en de huurtoeslag wordt voortaan gebaseerd op het verzamelinkomen van twee jaar eerder. Verder wordt onder andere het wettelijk minimumloon verhoogd, en wordt de arbeidskorting omgevormd tot een uitkeerbaar werknemers- en een zelfstandigenvoordeel. Voor een volledig overzicht van het pakket verwijzen we naar paragraaf 2.

In de plannen van de PvdA om de zorgpremies te verlagen gaan verzekeraars duidelijk minder dan 50% van de gelden via de nominale premie innen. Dat kan bezwaren vanuit de Europese Commissie oproepen vanwege mogelijke staatssteunaspecten.

Deze notitie gaat achtereenvolgens in op de vormgeving en de ex-ante budgettaire effecten van de wijzigingen (paragraaf 2), de inkomenseffecten (paragraaf 3) en de structurele werkgelegenheidseffecten (paragraaf 4).

2 Vormgeving en budgettaire effecten

2.1 Totaaleffect op EMU-saldo (ex ante)

Dit hoofdstuk analyseert de effecten op de overheidsfinanciën van het door de PvdA aangeleverde beleidspakket. De bedragen zijn ex ante, doorgerekend op de parameters van het socialezekerheids- en belastingstelsel voor 2025 (prijsniveau 2021) en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.²

Het beleidspakket van de PvdA verhoogt de overheidsuitgaven in 2025 met 10,6 mld euro (tabel 1).³ De verhoging van de overheidsuitgaven zit in het domein van de sociale zekerheid en de zorg. Verder verhoogt de

¹ Voor meer informatie over de ex ante definitie in onze doorrekening verwijzen we naar de startnotitie van Keuzes in Kaart 2022-2025. ([link](#))

² Uitgaande van de actualisatie van de middellangetermijnverkenning 2022-2025 van het CPB, september 2020 ([link](#)).

³ Hierin rekenen we alleen het deel van heffingskorting dat tot uitkering leidt tot de uitgaven. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de uitgaven.

PvdA de beleidsmatige lasten per saldo met 10,7 mld euro in 2025 (tabel 2). Dit is de optelling van een lastenverlichting voor gezinnen van 9,8 mld euro en een lastenverzwaring voor bedrijven van 20,5 mld euro.

Tabel 1 Effect op overheidsuitgaven (mld euro) in 2025 beleidspakket PvdA (ex ante)

(-) betekent ombuiging, (+) betekent intensivering.		2025
		mld euro
Uitgaven		10,6*
* zie voetnoot 3		

Tabel 2 Beleidsmatige lastenontwikkeling PvdA t.o.v. basispad in 2025 (ex ante)

(-) betekent lastenverlichtend, (+) betekent lastenverzwarend.		2025
		mld euro
Totaal		10,7
Totaal gezinnen		-9,8
Totaal bedrijven		20,5

Het beleidspakket van de PvdA wijzigt het EMU-saldo in 2025 niet ten opzichte van het basispad. Dit heeft betrekking op de ex-ante mutatie, dat wil zeggen zonder rekening te houden met macro-economische doorwerking. Bij veel maatregelen is er sprake van dergelijke (ex-post) doorwerkingseffecten. Zo wordt bij de verhoging van het wettelijk minimumloon geen rekening gehouden met de hogere belastingopbrengsten als gevolg van de hogere uitkeringen en lonen.

Tabel 3 Effect op EMU-saldo (mld euro) in 2025 beleidspakket PvdA (ex ante)

(-) betekent EMU-saldo verslechterend, (+) betekent EMU-saldo verbeterend.		2025
		mld euro
EMU-saldo (ex ante)		0,0

2.2 Uitgavenbeeld (ex ante)

De PvdA intensiveert in 2025 per saldo 10,6 mld euro op de overheidsuitgaven. Met de verhoging van het wettelijk minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen met 12,8% nemen de uitgaven in de sociale zekerheid toe. Ook introduceert de PvdA gratis kinderopvang voor zowel werkende als niet-werkende ouders en wordt de opvang van kinderen vanaf vier jaar op de school georganiseerd. De opvang wordt daarmee vormgegeven als een publieke voorziening. Bovendien schept de PvdA 40.000 publieke banen voor werkzoekenden in 2025. In het zorgdomein buigt de PvdA om door het vervallen van de zorgtoeslag. Daar staat de halvering van het eigen risico tegenover. Per saldo nemen de uitgaven aan sociale zekerheid toe en nemen de uitgaven aan zorg af. Zie de onderstaande opsomming en tabel 2 voor een volledig overzicht van de verschillende maatregelen en de ex-ante budgettaire effecten aan de uitgavenkant

Er is sprake van forse doorwerkingseffecten in het pakket van de PvdA. Naast het directe budgettaire effect op de sociale zekerheidsuitgaven leidt het verhogen van het minimumloon tot hogere belastingopbrengsten. Anderzijds leiden de lastenverzwaringen voor bedrijven, zoals de verhoging van de WW-premies, tot afwentelings- en gedragseffecten die het EMU-saldo negatief beïnvloeden. Zoals aangegeven in paragraaf 2.1 is hiermee geen rekening gehouden bij de doorrekening van het budgettaire effect.

Wijzigingen sociale zekerheid

- De PvdA introduceert een publieke voorziening voor kinderopvang en buitenschoolse opvang voor kinderen van zowel werkende als niet-werkende ouders. De opvang is gratis, d.w.z. er is geen eigen bijdrage, en de kinderopvangtoeslag komt te vervallen. Dit is een intensivering van 3,4 mld euro in 2025 en 6,0 mld euro structureel.⁴ (PvdA_103)
- De PvdA baseert het recht op de huurtoeslag voortaan op het verzamelinkomen van twee jaar geleden. De overige parameters in de huurtoeslag blijven ongewijzigd. Daarnaast introduceert de PvdA een vangnetregeling van 0,2 mld euro voor huishoudens, die door woningcorporaties (in het geval sociale huurders) of de overheid (voor private huurders) wordt uitgevoerd. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro in 2025 en 0,2 mld euro structureel. (PvdA_105)
- De PvdA vormt de arbeidskorting om tot een aparte korting voor werknemers (werknemersvoordeel) en een aparte korting voor zelfstandigen (zelfstandigenvoordeel). Het werknemers- en zelfstandigenvoordeel wordt voor de laagste inkomens verder verhoogd door de voordelen verzilverbaar te maken. De voordelen worden extra verhoogd met 480 euro bij de eerste inkomensgrens van 12.000 euro. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro in 2025. Het betreft hierbij het deel van het werknemers- en zelfstandigenvoordeel dat tot uitkering leidt. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de collectieve uitgaven. (PvdA_109_c)
- De PvdA verhoogt het wettelijk minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen met 12,8%, door deze te baseren op een 36-urige werkweek en daarna verder te verhogen. Dit is een intensivering van 8,1 mld euro in 2025. (PvdA_110)
- De PvdA introduceert een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen, met een maximale uitkering op hetzelfde niveau als de WIA (maximum dagloon). De premies worden betaald uit het winstinkomen, conform de varianten in 'Kansrijk Arbeidsmarktbeleid 2020 (update SZ)'. Deze maatregel groeit langzaam in vanaf 2025, in dat jaar zijn zowel premielasten als uitgaven nog beperkt tot 0,1 mld euro. Uiteindelijk leiden de uitkeringen tot een structurele intensivering van 4,7 mld euro. (PvdA_114)
- De PvdA creëert structureel 100.000 publieke banen. In 2025 zijn 40.000 van de structureel 100.000 plekken gerealiseerd. Het totale budgettair is 1,4 mld euro in 2025 en structureel 3,8 mld euro. (PvdA_123)
- De PvdA maakt werkgevers (kleine bedrijven uitgezonderd) het eerste halfjaar verantwoordelijk voor de WW. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro in 2025. (PvdA_136)

Wijzigingen zorg

- De PvdA schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 6,5 mld euro in 2025. (PvdA_102)
- De PvdA halveert het eigen risico in de zorg. Dit is een intensivering van de collectieve zorguitgaven van 3,0 mld euro in 2025. (PvdA_104)

⁴ Dit is een voorlopige inschatting. Het kabinet heeft in reactie op het IBO Deeltijdwerk en het IBO Toeslagen aangegeven concrete scenario's te ontwikkelen voor alternatieve inrichtingen van het stelsel voor ondersteuning van gezinnen met jonge kinderen. De analyses hierbij kunnen tot nieuwe inzichten leiden over de kosten van varianten voor gratis kinderopvang. Een rapportage hierover wordt naar verwachting in november aan de Kamer gezonden.

Tabel 4 Netto ombuigingen in 2025, t.o.v. basispad ex ante, mld euro

(-) betekent intensivering, (+) betekent ombuiging.	2025
Sociale zekerheid	
Invoering gratis kinderopvang werkenden en niet-werkenden (PvdA_103)	-3,4
Herinvoeren huursubsidie: Toeslag op basis van inkomen t-2 (PvdA_105)	-0,7
Verhoging werknemers- en zelfstandigenvoordeel lage inkomens (PvdA_109_c)	-0,8*
Verhoging wettelijk minimumloon met 12,8% (volledige koppeling) (PvdA_110)	-8,1
Verplichte AOV voor zelfstandigen, tot max. dagloon (uitgaven) (PvdA_114)	-0,1
40.000 publieke banen in 2025 (PvdA_123)	-1,4
Werkgevers eerste half jaar verantwoordelijk voor WW (uitzondering kleine bedrijven) (PvdA_136)	0,3
Zorg	
Afschaffen zorgtoeslag (PvdA_102)	6,5
Halveren eigen risico Zvw (PvdA_104)	-3,0
* Betreft enkel het deel van het werknemers- en zelfstandigenvoordeel dat tot uitkering leidt. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook het deel dat in aftrek komt op de belasting gerekend tot de collectieve uitgaven.	

2.3 Lastenbeeld (ex ante)

De PvdA verhoogt de beleidsmatige lasten per saldo met 10,7 mld euro in 2025 (tabel 5). Het gaat om de beleidsmatige lastenontwikkeling zoals gedefinieerd in het achtergronddocument bij de MEV 2021.⁵ De lastenverzwaring van per saldo 10,7 mld euro komt ex ante volledig voor de rekening van bedrijven (20,5 mld euro). De lasten voor gezinnen worden daarentegen ex ante verlicht (-9,8 mld euro). Zie tabel 6 voor een volledig overzicht van de verschillende maatregelen en de ex-ante budgettaire effecten aan de lastenkant.

Tabel 5 Beleidsmatige lastenontwikkeling PvdA t.o.v. basispad in 2025 (ex ante)

(-) betekent lastenverlichtend, (+) betekent lastenverzwarend.	2025
	mld euro
Totaal	10,7
Totaal gezinnen	-9,8
Totaal bedrijven	20,5

Wijzigingen inkomen en arbeid

- De PvdA introduceert een vijfschijvenstelsel voor personen onder de AOW-leeftijd met tarieven van 36,5% voor het inkomen onder de 22.000 euro, 41% voor het inkomen tussen 22.000 en 37.000 euro, eveneens 41% voor het inkomen tussen 37.000 euro en 67.000 euro, 52% voor het inkomen tussen 67.000 en 150.000 euro en 60% voor het inkomen daarboven.⁶ Voor personen boven de AOW-leeftijd gelden in de eerste schijven van het vijfschijvenstelsel lagere tarieven, omdat zij evenals in het huidige stelsel geen AOW-premie betalen. Dit is een lastenverzwaring van 8,3 mld euro in 2025. (PvdA_107)

⁵ Badir, M. en M. van Kempen, 2020, Herdefiniëring beleidsmatige lastenontwikkeling, CPB Achtergronddocument, Den Haag. ([link](#))

⁶ Dit is inclusief een gedragseffect van 50% bij aanpassing van het toptarief voor personen met een belastbaar inkomen boven de 100.000 euro. (zie startnotitie Keuzes in Kaart 2022-2025, [link](#))

- De PvdA voert een opdrachtgeversheffing in op de door opdrachtgevende bedrijven verleende opdrachten aan zzp'ers. De heffing behelst een afdracht over de contractwaarde van verleende opdrachten boven een bepaalde contractwaarde of met een minimum aantal uren geleverde arbeid. Om in aanmerking te komen voor dergelijke opdrachten dient de zzp'er een bewijs van arbeidsrelatie te overleggen aan de opdrachtgever. De uitvoeringstechnische haalbaarheid en handhaafbaarheid van de heffing is met grote onzekerheid omgeven. Het vaststellen van de relevante contracten onder de heffingsgrondslag is fraudegevoelig en leidt tot een (mogelijk fors) handhavingsrisico. De maatregel staat mogelijk op gespannen voet met de Europeesrechtelijke vrijheid van diensten. Daarnaast is het vaststellen van de belastingtechnische contractwaarde uitvoeringstechnisch niet eenduidig. Indien de maatregel bestendig blijkt, is dit een lastenverzwaring van 3,9 mld euro in 2025. (PvdA_108)
- De PvdA vormt arbeidskorting om tot een aparte korting voor werknemers (werknemersvoordeel) en een aparte korting voor zelfstandigen (zelfstandigenvoordeel). Leidend voor het onderscheid tussen zelfstandigen en werknemers is of voldaan wordt aan het uren criterium dat nu wordt gehanteerd in de zelfstandigenaftrek. De omvorming zelf is budgetneutraal. (PvdA_109_a)
- De PvdA laat de zelfstandigenaftrek vervallen en het zelfstandigenvoordeel wordt budgetneutraal verhoogd. Deze omvorming is budgetneutraal. (PvdA_109_b)
- De PvdA verhoogt het werknemers- en zelfstandigenvoordeel verder voor de laagste inkomens door de voordelen verzilverbaar te maken. De belastingvoordelen worden extra verhoogd met 480 euro bij de eerste inkomensgrens van 12.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,7 mld euro in 2025. Het betreft hierbij het deel van het werknemers- en zelfstandigenvoordeel dat via de belasting wordt verrekend. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt ook dit deel gerekend tot de collectieve uitgaven. (PvdA_109_c)
- De PvdA verhoogt het werknemersvoordeel met 152 euro bij de eerste inkomensgrens van 12.000 euro, 1467 euro bij de tweede inkomensgrens van 24.000 euro en met 1609 euro bij de derde inkomensgrens van 44.000 euro. Dit is een lastenverlichting van 8,7 mld euro in 2025. (PvdA_109_d)
- De PvdA verhoogt het afbouwpercentage van het werknemersvoordeel naar 9%. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro in 2025. (PvdA_109_e)
- De PvdA verplicht zelfstandigen tot pensioenopbouw tot het niveau van twee keer modaal. De hogere aftrek van pensioenpremies is een lastenverlichting van 1,1 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. (PvdA_111_c, PvdA_111_d)
- De PvdA introduceert een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen, met een maximale uitkering op hetzelfde niveau als de WIA (maximum dagloon). De premies worden betaald uit het winstinkomen, conform de varianten in 'Kansrijk Arbeidsmarktbeleid 2020 (update SZ)'. Deze maatregel groeit langzaam in vanaf 2025, in dat jaar zijn zowel premielasten als uitgaven nog beperkt tot 0,1 mld euro. Om de premielasten te drukken wordt 1,0 mld betaald via een Rijksbijdrage. Uiteindelijk leidt daardoor de premieheffing tot een structurele lastenverzwaring van 3,7 mld euro. (PvdA_113)
- De PvdA verplicht werknemers die nog geen verplicht pensioen opbouwen tot pensioenopbouw tot twee keer modaal. De hogere aftrek van pensioenpremies is een lastenverlichting van 0,4 mld euro in 2025. Op lange termijn zijn belastbare pensioenuitkeringen hoger door de hogere pensioenpremies. (PvdA_115_a, PvdA_115_b)
- De PvdA beperkt de mkb-winstvrijstelling tot 70.000 euro. Dat leidt tot een lastenverzwaring van 0,8 mld euro in 2025. (PvdA_116)
- Voor nieuwe gevallen schaft de PvdA de huidige startersaftrek af, inclusief de extra verliesverrekening. Deze aftrekpost wordt vervangen door een aannamebonus van maximaal 10.000 euro, als zij in de eerste drie jaar werknemers in dienst nemen. Per saldo is sprake van een lastenverzwaring van 0,1 mld euro. (PvdA_117_a, PvdA_117_b)

- De PvdA verhoogt de WW-premie voor werkgevers. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 9,0 mld euro in 2025. Het gevolg hiervan is dat de premietarieven voor zowel vaste als flexibele contracten omhoog gaan. Hierdoor nemen de premieopbrengsten toe voor het Algemeen Werkloosheidsfonds (AWf). De lasten van het AWf stijgen niet evenredig mee, waardoor een overschot bij het fonds zal ontstaan. (PvdA_121)
- De PvdA trekt taakstellend 1,0 mld euro uit voor een premiekorting voor zelfstandigen met lage inkomens (<120% sociaal minimum). (PvdA_122)
- De PvdA wijzigt de grondslag voor de premies volksverzekeringen in de inkomstenbelasting. Voortaan telt ook het inkomen in box 2 en box 3 mee voor de premievaststelling. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,4 mld euro in 2025. (PvdA_124)
- De PvdA schaft de 30%-regeling voor ingekomen werknemers volledig af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,4 mld euro in 2025. (PvdA_125)
- PvdA verkleint de marge in de gebruikelijkloonregeling tot 0%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,7 mld euro in 2025. (PvdA_127)
- De PvdA wijzigt de afbouw van de algemene heffingskorting met het inkomen. Ook het inkomen in box 2 en box 3 telt voortaan mee. Dit is een lastenverzwaring van 0,2 mld euro in 2025. (PvdA_132)
- De PvdA verhoogt de algemene heffingskorting met 132 euro. Dit is een lastenverlichting van 1,0 mld euro in 2025. (PvdA_135)

Wijzigingen vermogen en winst

- De PvdA schaft de vrijstelling in de dividendbelasting voor de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring van 0,8 mld euro in 2025. (PvdA_126)
- PvdA verhoogt het algemene tarief vennootschapsbelasting naar 30%. Dit is een lastenverzwaring van 4,2 mld euro in 2025. (PvdA_128)
- De PvdA schaft de afdrachtsvermindering in de loonheffing vanwege de investeringskorting (BIK) af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 2,0 mld euro. (PvdA_129)
- De PvdA verkort de eerste schijf in de vennootschapsbelasting naar 200.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro in 2025. (PvdA_130)
- Door aanpassingen in de forfaitaire rendementen op sparen en beleggen en het heffingsvrije vermogen in box 3 in de plannen van de PvdA betalen huishoudens met een vermogen lager dan 103.000 euro per persoon geen belasting meer in box 3, en voor vermogens hoger dan 103.000 euro wordt het effectieve tarief verhoogd. Per saldo leidt dit tot een lastenverzwaring van 2,0 mld euro. (PvdA_131)
- De PvdA verhoogt taakstellend de bankenbelasting. Dit is een lastenverzwaring van 1,0 mld euro voor bedrijven. (PvdA_137)

Overige wijzigingen

- De PvdA zet meer collectieve middelen in om de vereveningsbijdrage aan zorgverzekeraars te verhogen. Zorgverzekeraars kunnen daardoor op jaarbasis een nominale premie vragen aan verzekerden die de helft lager ligt dan de huidige premie. Dit is een lastenverlichting van 11,4 mld euro in 2025. (PvdA_101)

Tabel 6 Lastenmutaties PvdA t.o.v. basispad in 2025, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichtend, (+) betekent lastenverzwarend.	2025
	mld euro
Inkomen en arbeid	
Aanpassingen tarieven en schijflengtes box 1 (PvdA_107)	8,3
Introductie opdrachtgeversheffing (PvdA_108)	3,9
Omvorming arbeidskorting tot een werknemers- en zelfstandigenvoordeel (PvdA_109_a)	0,0
Afschaffen zelfstandigenaftrek en verhogen zelfstandigenvoordeel (PvdA_109_b)	0,0
Verder verhogen werknemers- en zelfstandigenvoordeel lage inkomens (PvdA_109_c)	-1,7*
Verhoudingsgewijs verhogen werknemersvoordeel (PvdA_109_d)	-8,7
Verhogen afbouwpercentage werknemersvoordeel (PvdA_109_e)	1,2
Verplichte pensioenopbouw voor zelfstandigen (belastingaftrek premie) (PvdA_111_c)	-1,1
Verplichte pensioenopbouw voor zelfstandigen (belasting op uitkering) (PvdA_111_d)	0,0
Verplichte AOV voor zelfstandigen, tot max dagloon (premies) (PvdA_113)	0,1
Verplichte pensioenopbouw witte vlek werknemers tot 2x modaal (belastingaftrek premie) (PvdA_115_a)	-0,4
Verplichte pensioenopbouw witte vlek werknemers tot 2x modaal (belasting op uitkering) (PvdA_115_b)	0,0
Aftoppen mkb-winstvrijstelling op 70 duizend euro (PvdA_116)	0,8
Startersaftrek (en verliesverrekening) geleidelijk afschaffen en vervangen door aannamebonus (PvdA_117_a)	0,1
Aannamebonus voor starters (i.p.v. startersaftrek) (PvdA_117_b)	0,0
Verhogen WW-premies (PvdA_121)	9,0
Taakstellende premiekorting voor AOV zelfstandigen lage inkomens (PvdA_122)	-1,0
Premies volksverzekeringen ook over inkomen box 2 en inkomen box 3 (PvdA_124)	0,4
Afschaffen 30%-regeling (PvdA_125)	0,4
Verlagen marge gebruikelijk loon in box 2 (PvdA_127)	0,7
Algemene heffingskorting ook laten afbouwen met inkomen box 2 en inkomen box 3 (PvdA_132)	0,2
Verhogen algemene heffingskorting (PvdA_135)	-1,0
Vermogen en winst	
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (PvdA_126)	0,8
Verhoging algemene tarief vennootschapsbelasting (PvdA_128)	4,2
Afschaffing BIK-afdrachtsvermindering (PvdA_129)	2,0
Verkorting eerste schijf vennootschapsbelasting (PvdA_130)	0,9
Verhoging forfaitaire rendementen en heffingsvrije vermogen box 3 (PvdA_131)	2,0
Verhoging bankenbelasting (PvdA_137)	1,0
Overig	
Halveren nominale zorgpremie (PvdA_101)	-11,4
* Betreft enkel het deel van heffingskorting dat verrekend wordt met de belastingen. Voor de statistische bepaling van het EMU-saldo wordt dit deel gerekend tot de uitgaven.	

3 Inkomenseffecten

Definitie inkomenseffect

Het inkomenseffect is het directe effect van het voorgenomen beleid op de koopkracht van huishoudens wanneer dit beleid in één keer volledig zou worden doorgevoerd. Er wordt, evenals in de reguliere koopkrachtramingen van het CPB, uitgegaan van de statische koopkrachtdefinitie.⁷

In vergelijking met de reguliere koopkrachtramingen van het CPB wijkt het inkomenseffect af op de volgende twee punten:

- In de reguliere koopkrachtramingen staan de jaar-op-jaarmutaties van het inkomen centraal, terwijl met het inkomenseffect het totale effect van een maatregel (of pakket van maatregelen) op het inkomen in kaart wordt gebracht.
- In de reguliere koopkrachtramingen wordt naar het totaalbeeld van alle maatregelen en economische ontwikkelingen gekeken, terwijl met het inkomenseffect wordt ingezoomd op een specifieke maatregel of set aan maatregelen op een beleidsterrein (in dit geval het beleidspakket van de PvdA voor het socialezekerheids- en belastingstelsel) en wordt geabstraheerd van economische ontwikkelingen (bijvoorbeeld de doorwerkingseffecten op lonen door de hogere lasten voor bedrijven).

Inkomenseffecten beleidspakket socialezekerheids- en belastingstelsel

De voorgestelde wijzigingen zijn gezien over alle huishoudens in doorsnee positief voor het inkomen. In doorsnee is sprake van een inkomensvoortgang van 4,6%. Dit is met name het gevolg van de verhoging van het wml, het verlagen van de zorgpremies en het eigen risico, en de verhoging van het werknemersvoordeel dat de arbeidskorting vervangt voor werknemers. Deze maatregelen hebben een groter effect op het inkomen van huishoudens dan (onder andere) de aanpassing van de belastingtarieven en het afschaffen van de zorgtoeslag.

Rond het doorsnee-effect is sprake van spreiding: de helft van alle huishoudens ziet een inkomenseffect tussen de +2,2% en +6,8%. Daarbuiten kan het inkomenseffect bij bepaalde huishoudens oplopen tot een inkomensstijging van 12% (2^e 20%-groep) en een inkomensverlies van meer dan 8% (hoogste 20% inkomens). Figuur 2 gaat middels een puntenwolk in op de spreiding van de inkomenseffecten naar inkomenshoogte.

De middeninkomens gaan er in doorsnee het meeste op vooruit in de plannen van de PvdA. De plannen van de PvdA vallen het meest voordelig uit voor de 2^e en 3^e 20%-groepen die er in doorsnee meer dan 6% op vooruit gaan. Ook de 4^e 20% groep gaat er ruim 5% op vooruit. Deze groepen ondervinden minder of geen nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag dan de laagste 20% inkomens, maar hebben wel voordeel van de lagere zorgpremies en het halveren van het eigen risico in de Zorgverzekeringswet, het hogere werknemersvoordeel en de verhoging van de algemene heffingskorting. Zij hebben wel nadeel van de verhoging van het tarief van de tweede en derde schijf naar 41%, maar hebben juist voordeel van de verlaging van het tarief van de eerste schijf naar 36,5%.

De laagste en hoogste 20% inkomens gaan er in doorsnee eveneens op vooruit. De laagste 20% inkomens gaan er in doorsnee 3,7% op vooruit. Deze groep heeft relatief veel nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag, maar heeft relatief juist het meeste voordeel van het halveren van de zorgpremies en het eigen risico, de hogere algemene heffingskorting, het verhogen van het minimumloon, en de aanpassing in de huurtoeslag. Per saldo gaan zij er daardoor op vooruit, zij het in mindere mate dan de middeninkomens. De

⁷ Voor meer informatie over de statische koopkrachtdefinitie verwijzen we naar Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

hoogste 20% inkomens gaan er in doorsnee 1,4% op vooruit. Deze groep heeft relatief gezien het meeste nadeel van de tariefsaanpassingen, maar heeft wel voordeel van het halveren van de zorgpremies en het hogere werknemersvoordeel (al bouwt deze sneller af dan in het basispad). Deze groep heeft het meeste voordeel van het invoeren van gratis kinderopvang.⁸

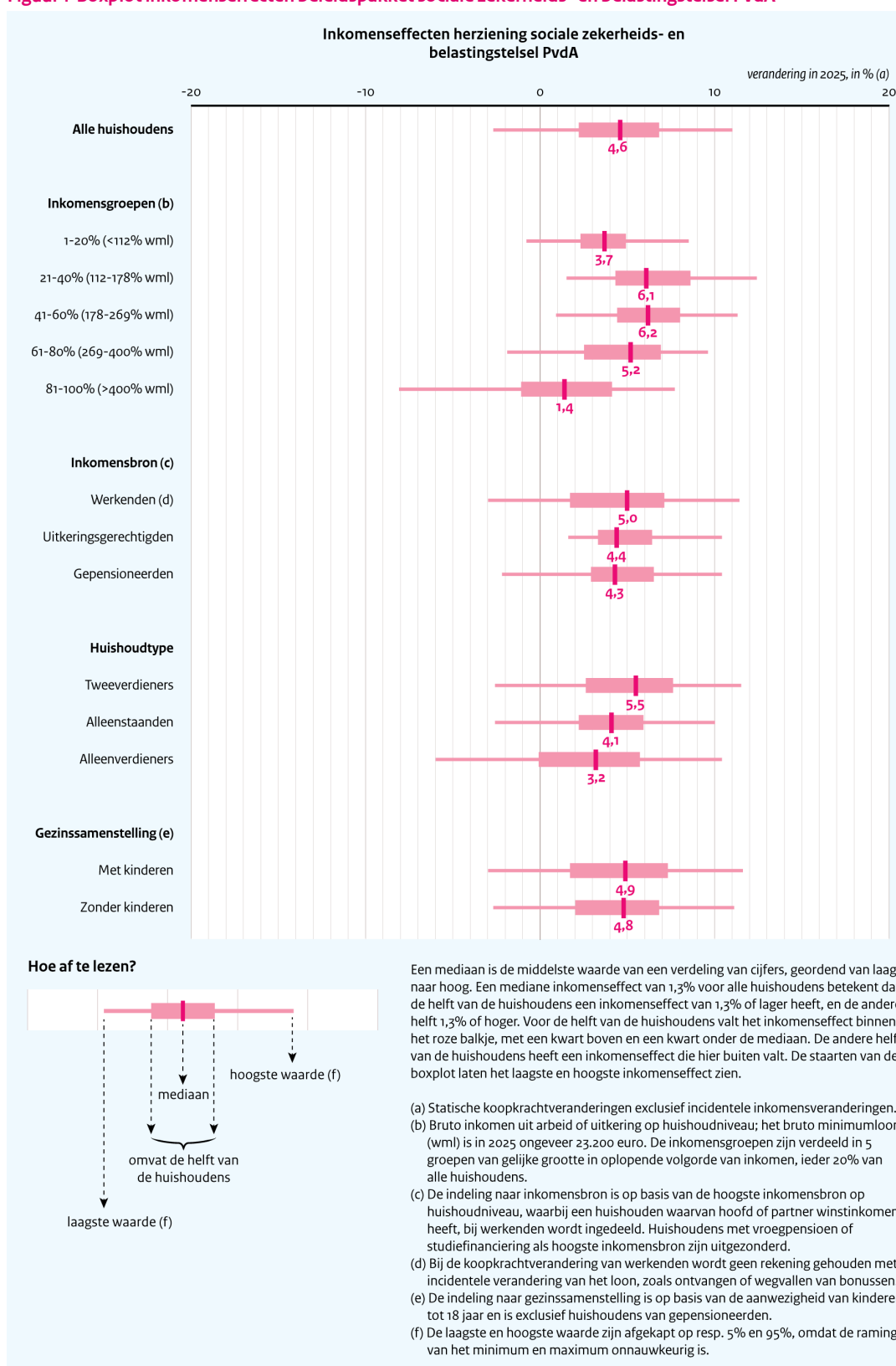
De stelselherziening pakt verder in doorsnee relatief gunstig uit voor werkenden (mediaan inkomenseffect van +5,0%) ten opzichte van uitkeringsgerechtigden (mediaan inkomenseffect van +4,4%) en gepensioneerden (mediaan inkomenseffect van 4,3%). Figuur 2 toont dat werkenden met een middeninkomen het meeste profijt hebben van de aanpassingen. Vooral de verhoging van het werknemersvoordeel pakt gunstig uit voor deze groep ten opzichte van uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden. Ook hebben uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden in doorsnee meer nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag dan werkenden, maar daar staat tegenover dat zij relatief juist meer voordeel hebben van de verhoging van het minimumloon, de verhoging van de algemene heffingskorting, en de halveringen van de zorgpremies en het eigen risico. Per saldo gaan zij er daardoor ruim 4% op vooruit.

Tweeverdieners (5,5%) gaan er in doorsnee meer op vooruit dan alleenstaanden (4,1%) en alleenverdieners (3,2%). Tweeverdieners hebben relatief veel voordeel van de aanpassingen in het werknemersvoordeel en ondervinden in doorsnee nauwelijks nadelen van het afschaffen van de zorgtoeslag. Wel hebben zij relatief veel nadeel van de tariefsaanpassingen in de inkomstenbelasting. Alleenstaanden en alleenverdieners hebben relatief meer voordeel van de lagere zorgpremies en het lagere eigen risico, de hogere algemene heffingskorting en het hogere minimumloon dan tweeverdieners, maar daar staat tegenover dat zij relatief veel nadeel ondervinden van het afschaffen van de zorgtoeslag. Per saldo gaan zij er wel op vooruit, maar in mindere mate dan tweeverdieners.

Huishoudens met kinderen (4,9%) gaan er in doorsnee ongeveer evenveel op vooruit als huishoudens zonder kinderen (4,8%). Huishoudens met kinderen hebben relatief veel baat bij de verhoging van het werknemersvoordeel en de introductie van gratis kinderopvang, en hebben relatief minder nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag ten opzichte van huishoudens zonder kinderen. Huishoudens zonder kinderen ondervinden relatief veel voordeel van het verlagen van de zorgpremies en het eigen risico en de verhogingen van het minimumloon en de algemene heffingskorting.

⁸ In de statische analyse van inkomenseffecten is alleen het effect van gratis kinderopvang zichtbaar voor huishoudens die reeds gebruik maken van kinderopvang. Binnen deze groep hebben hogere inkomens het meeste voordeel. Het voordeel voor lagere en middeninkomens, die door de maatregel meer (en zonder kosten) gebruik gaan maken van kinderopvang, is niet zichtbaar in het koopkrachtbeeld.

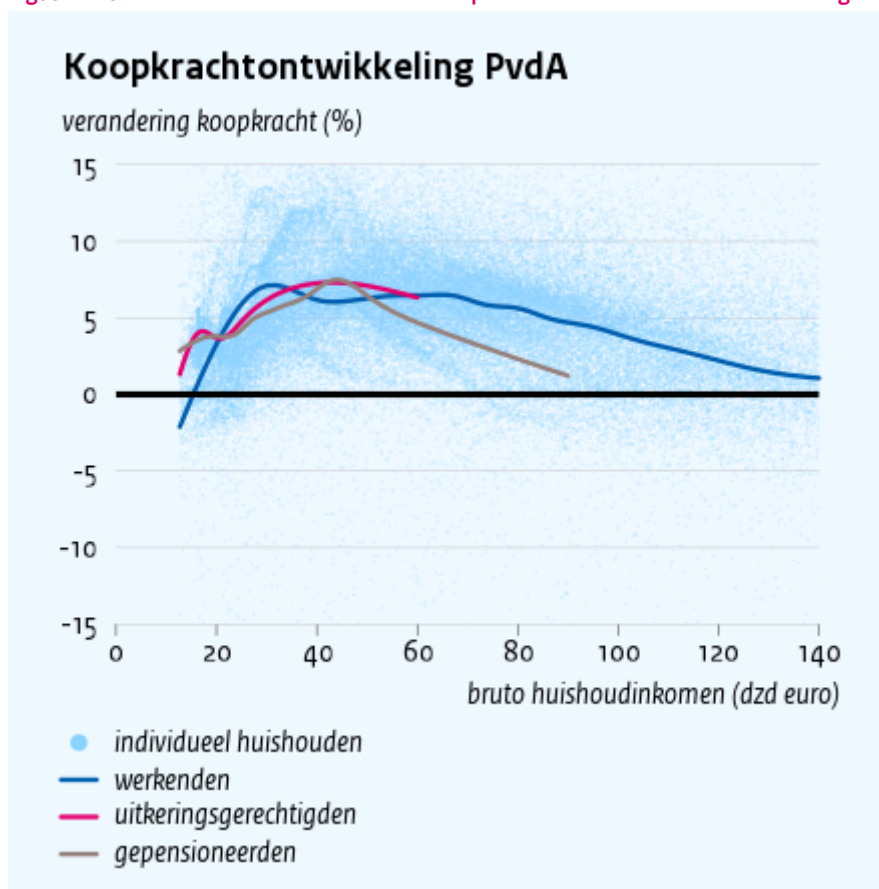
Figuur 1 Boxplot inkomenseffecten beleidspakket sociale zekerheids- en belastingstelsel PvdA



Bron: microsimulatiemodel MIMOSI⁹.

⁹ Voor meer informatie over dit model verwijzen we naar Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

Figuur 2 Puntenwolk inkomenseffecten beleidspakket socialezekerheids- en belastingstelsel PvdA



Bron: microsimulatiemodel MIMOSI¹⁰.

¹⁰ Voor meer informatie over dit model verwijzen we naar Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

4 Werkgelegenheidseffecten

Het CPB heeft ook de structurele werkgelegenheidseffecten van het beleidspakket van de PvdA berekend.

Voor het bepalen van de effecten is (grotendeels) gebruik gemaakt van het MICSIM-model van het CPB.¹¹ Hierbij zijn de uitkomsten van het beleidspakket afgezet tegen de uitkomst van het basispad, waarbij is uitgegaan van het belastingstelsel (en de demografie) in 2025. In het basispad voor de doorrekeningen is verondersteld dat al het doorlopend beleid dat nog niet volledig is ingegroeid, volledig is ingevoerd.¹² De effecten moeten worden geïnterpreteerd als langetermijnuitkomsten.¹³ Het gepresenteerde werkgelegenheidseffect betreft het totale effect in uren. Dit is het gecombineerde effect op het aantal personen en het aantal uren per persoon. Een stijging (daling) van de werkgelegenheid met 0,1% komt overeen met een toename (afname) met ongeveer 7500 arbeidsjaren.

Het beleidspakket van de PvdA verhoogt de structurele werkgelegenheid met 0,1% (tabel 7). De PvdA verhoogt het werknemers- en zelfstandigenvoordeel voor de laagste inkomens. Dit verlaagt de marginale druk voor werkenden aan de onderkant van de arbeidsmarkt en verhoogt daarmee de arbeidsparticipatie en het aantal gewerkte uren van personen met kleine banen en lage inkomens. Daarnaast creëert de PvdA 100 dzd publieke banen voor o.a. langdurig werklozen. Het netto werkgelegenheidseffect van deze publieke banen bedraagt ongeveer 30%.¹⁴ De PvdA schaft de zorgtoeslag af in combinatie met het halveren van de zorgpremie en het eigen risico. Dit werkt eveneens positief door op de werkgelegenheid. Per saldo daalt het inkomen door deze gezamenlijke zorgmaatregelen licht, waardoor de waarde van een extra euro inkomen toeneemt. Tenslotte heeft het invoeren van gratis kinderopvang voor werkenden en niet-werkenden een bescheiden positief effect op de werkgelegenheid.¹⁵

De totale stijging is beperkt omdat het pakket ook beleidsmaatregelen bevat die de structurele werkgelegenheid doen afnemen. Een hoger wettelijk minimumloon heeft een drukkend effect op de werkgelegenheid.¹⁶ De doorwerking naar de bijstand maakt het relatief minder lonend om te gaan werken.¹⁷ Daarnaast verhoogt de PvdA de belastingtarieven in box 1, waardoor de marginale druk toeneemt. Onder andere door de verhoging van de WW-premies en van de vpb-tarieven en door het afschaffen van de BIK-afdrachtsvermindering nemen de werkgeverslasten aanzienlijk toe. Dit heeft een aanvullend negatief effect op de werkgelegenheid omdat werkgevers een deel van deze lastenverzwaring zullen afwentelen op de werknemers. Het aftoppen van de mkb-winstvrijstelling en het afschaffen van de zelfstandigenaftrek zorgen voor een verschuiving van zelfstandigen naar werknemers maar hebben geen noemenswaardig effect op de werkgelegenheid. Per saldo is het effect op de structurele werkgelegenheid 0,1%.

Het werkgelegenheidseffect verschilt tussen en binnen huishoudens. Door de verhoging van het werknemersvoordeel gaan vooral de minst verdienende partners in stellen zowel met als zonder kinderen meer werken. Deze groep is relatief gevoelig voor fiscale prikkels. Door de steilere afbouw en dientengevolge verhoging van de marginale druk in het hogere segment van de arbeidsmarkt gaan meestverdieners per saldo iets minder werken. Ook alleenstaanden zonder kinderen gaan iets meer werken. Alleenstaanden met

¹¹ Zie Jongen et al. (2014) en De Boer et al. (2020) voor een beschrijving van het model en de onderliggende empirische analyses.

¹² Dit betekent bijvoorbeeld dat we ervan uitgaan dat de toepassing van de dubbele algemene heffingskorting in het netto-referentieminimumloon voor de bijstand volledig is afgebouwd tot één keer de toepassing van deze heffingskorting.

¹³ Op de korte termijn kunnen de uitkomsten afwijken, omdat mensen tijd nodig hebben om hun gedrag aan te passen. Ook de stand van de conjunctuur kan invloed hebben op de uitkomsten. Als vuistregel geldt dat de effecten binnen een periode van tien jaar zijn gerealiseerd.

¹⁴ Zie *Kansrijk arbeidsmarktbeleid, update actief arbeidsmarktbeleid*, (CPB, 2020)

¹⁵ Hierin is niet meegenomen dat de participatie mogelijk nog toeneemt doordat de drempel lager wordt om gebruik te maken van kinderopvang bij het zoeken naar een baan, het accepteren van een tijdelijke baan of het werken als zelfstandige met wisselende uren. In het huidige systeem brengt dit een risico met zich mee, omdat het recht op kinderopvangtoeslag afhankelijk is van het gemiddeld aantal gewerkte uren per week gedurende het hele kalenderjaar.

¹⁶ Zie *Kansrijk arbeidsmarktbeleid, update minimum loonbeleid*, (CPB, 2020)

¹⁷ Zie *Kansrijk arbeidsmarktbeleid: update sociale zekerheid*, (CPB, 2020).

kinderen gaan daarentegen iets minder werken. Voor hen heeft de gratis kinderopvang voor zowel werkenden als niet-werkenden een negatief effect op de werkgelegenheid.

Tabel 7 Effecten van beleidspakket PvdA op de structurele werkgelegenheid

Beleidsvariant	Effect op werkgelegenheid
beleidspakket PvdA	0,1%